

Warszawa, dnia 13 sierpnia 2021 r.

RZĄDOWE CENTRUM LEGISLACJI
DEPARTAMENT PRAWA KONSTITUCYJNEGO
I ADMINISTRACYJNEGO

RCL.DPSPTK.590.1/2020

INFORMACJA O WYROKU

TRYBUNAŁU KONSTITUCYJNEGO

Z DNIA 2 CZERWCA 2020 R. W SPRAWIE O SYGN. AKT P 13/19¹

I. Problem konstytucyjny

Postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie rozpoznawanej pod sygn. akt P 13/19 zostało zainicjowane pytaniem prawnym Sądu Najwyższego. Ze stanu faktycznego, na kanwie którego przedstawione zostało pytanie prawne wynika, że w toku rozpatrywania przez sąd pytający skargi kasacyjnej w sprawie cywilnej strona skarżąca wniosła, na podstawie art. 48 i art. 49 *ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego*², dalej „KPC”, o „wyłączenie od rozpoznania i orzekania w sprawie sędziów Sądu Najwyższego wyznaczonych do rozpoznania niniejszej sprawy”. Jako okoliczność uzasadniającą wyłączenie sędziów skarżący podnieśli fakt ich powołania na stanowiska sędziów Sądu Najwyższego na podstawie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa w brzmieniu nadanym *ustawą z dnia 20 lipca 2018 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw*³. Wskazali w tym kontekście, że uchwała Krajowej Rady Sądownictwa o przedstawieniu sędziów do powołania została zaskarżona do Naczelnego Sądu Administracyjnego, który postanowieniem z 21 listopada 2018 r. nakazał wstrzymanie jej wykonania, a także zwrócił się do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z pytaniem prejudycjalnym dotyczącym przepisów stanowiących podstawę funkcjonowania Krajowej Rady Sądownictwa. Skarżący przywołali również stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w postępowaniu przed Trybunałem Sprawiedliwości Unii Europejskiej na rozprawie 19 marca 2019 r., a także postanowienie Sądu Najwyższego z 20 marca 2019 r., w

¹ Sentencja wyroku została ogłoszona dnia 9 czerwca 2020 r. w Dz. U. poz. 1017.

² Dz. U. z 2020 r. poz. 1575.

³ Dz. U. z 2018 r. poz. 1443.

którym postawiono składowi siedmiu sędziów pytanie prawne dotyczące istnienia orzeczenia wydanego w składzie, w którym zasiada sędzia wybrany na podstawie znowelizowanych w 2018 r. przepisów ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa. Zdaniem skarżących okoliczności te stanowią uzasadnioną podstawę, by kwestionować skuteczność powołania sędziów Sądu Najwyższego orzekających w zainicjowanej przez nich sprawie.

W okolicznościach faktycznych i prawnych rozpatrywanej sprawy sąd pytający powziął wątpliwość, czy art. 49 KPC w zakresie, w jakim sąd rozpoznaje wniosek o wyłączenie sędziego z powodu podniesienia okoliczności wadliwości powołania sędziego przez Prezydenta RP na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, jest zgodny z art. 45 ust. 1, art. 175 ust. 1, art. 179 w zw. z art. 187 ust. 1 i 3 Konstytucji RP, a także z art. 6 ust. 1 zdanie pierwsze Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r.⁴ oraz z art. 47 zdanie pierwsze i drugie Karty praw podstawowych Unii Europejskiej⁵ w zw. z art. 6 ust. 1 Traktatu o Unii Europejskiej⁶. Zdaniem sądu pytającego z normy prawnej rekonstruowanej na podstawie art. 49 KPC wynika, że konieczne jest merytoryczne rozpoznanie, jako wniosku o wyłączenie sędziego, pisma procesowego, w którym powoływane są okoliczności wykluczające – w świetle norm konstytucyjnych – jego rozpoznanie na podstawie tego przepisu.

Analiza uzasadnienia wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 2 czerwca 2020 r. prowadzi do wniosku, że problem konstytucyjny w rozpoznawanej sprawie dotyczy dopuszczalności rozpoznania przez sąd w postępowaniu cywilnym wniosku o wyłączenie sędziego, w którym wskazano na okoliczność wadliwego powołania sędziego przez Prezydenta RP.

II. Wzorce kontroli

Jako prawidłowo uzasadniony i wystarczający wzorzec kontroli w przedmiotowej sprawie Trybunał Konstytucyjny uznał art. 179 Konstytucji RP, wyznaczający konstytucyjne zasady powoływania sędziów przez Prezydenta RP.

III. Treść orzeczenia

W omawianym wyroku Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 49 § 1 KPC w zakresie, w jakim dopuszcza rozpoznanie wniosku o wyłączenie sędziego z powodu podniesienia okoliczności wadliwości powołania sędziego przez Prezydenta RP na wniosek Krajowej Rady

⁴ Dz. U. z 1993 r. poz. 284, z późn. zm.

⁵ Dz. Urz. UE C 303 z 14.12.2007, str. 1, z późn. zm.

⁶ Dz. U. z 2004 r. poz. 864/30, z późn. zm.

Sądownictwa, jest niezgodny z art. 179 Konstytucji RP. Ponadto Trybunał umorzył postępowanie w pozostałym zakresie.

Mając na uwadze, że po wystąpieniu przez Sąd Najwyższy z pytaniem prawnym do Trybunału Konstytucyjnego ustawodawca dodał § 2 do art. 49 KPC, Trybunał uczynił przedmiotem kontroli przepis art. 49 § 1 KPC, normujący instytucję tzw. *iudex suspectus*. Z przedmiotowego przepisu wywodzona jest w orzecznictwie norma prawna, co do konstytucyjności której powziął wątpliwości sąd pytający. Art. 49 § 1 KPC pozwala na wyłączenie sędziego w sytuacjach niewymienionych enumeratywnie przez ustawodawcę w art. 48 KPC, w których jednak istnieje wątpliwość co do jego bezstronności. Przyczyny wyłączenia sędziego z wykorzystaniem instytucji *iudex suspectus* dzieli się przy tym na trzy grupy, tj. stosunki osobiste, stosunki służbowe i zawodowe oraz stosunek do stron postępowania. Jednakże, jak zaznaczył Trybunał, mieszczące się w zakresie art. 49 § 1 KPC przeszkody zaburzające bezstronną ocenę sytuacji przez sędziego nigdy nie wynikają z tego, w jakim trybie i kto powołał danego sędziego.

Trybunał Konstytucyjny przypomniał, że zgodnie z art. 179 Konstytucji RP sędziowie są powoływani przez Prezydenta RP, na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, na czas nieoznaczony. Akt powołania sędziego nie ma jedynie wymiaru symbolicznego, łączy się każdorazowo z nadaniem inwestytury, prawa do sprawowania władzy sędziowskiej, którego wyrazem jest możliwość rozstrzygania spraw w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej. W uzasadnieniu wyroku podkreślono również, że powołanie sędziego należy do prerogatyw prezydenckich. Jako prerogatywa nie wymaga ono ani żadnej uprzedniej decyzji czy zatwierdzenia, ani jakiegokolwiek następczej kontroli. Z tego też względu zarówno w prawie konstytucyjnym, jak i w prawie procesowym, nie przewidziano procedury pozwalającej na weryfikację powołania sędziego. Nie przewidziano również żadnego formalnego środka ograniczenia zakresu kompetencji sędziego ze względu na kwestie związane z jego powołaniem. Ocena konstytucyjności odpowiednio odmowy powołania i powołania sędziego stanowiłaby bowiem w istocie ocenę wykonywania przez Prezydenta RP jego prerogatywy. Jednocześnie Trybunał przypomniał i podtrzymał stanowisko wyrażone w wyroku z 4 marca 2020 r., P 22/19, zgodnie z którym kompetencje Prezydenta RP do powoływania sędziów nie mogą być w żaden sposób ograniczone ustawowo ani tym bardziej w drodze aktów stosowania prawa.

Zdaniem Trybunału Konstytucyjnego wykorzystanie procedury przewidzianej w art. 49 § 1 KPC do składania wniosków o wyłączenie sędziego z powodu okoliczności

wskazujących na wadliwość jego powołania przez Prezydenta RP na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa stanowiłoby *de facto* wykorzystanie instytucji, której przeznaczeniem jest zapobieganie brakowi bezstronności sędziego w konkretnej sprawie, do każdorazowej oceny prezydenckiej prerogatywy w zakresie powoływania sędziów. Prowadziłoby to nie tylko do wyjścia poza cel instytucji *iudex suspectus*, ale przede wszystkim do powierzenia sądom powszechnym kompetencji do sprawowania rozproszonej kontroli prerogatywy Prezydenta RP, dokonywanej w ramach rozpatrywania konkretnej sprawy.

IV. Wskazówki dla ustawodawcy

W uzasadnieniu omawianego orzeczenia Trybunał Konstytucyjny nie wskazał na potrzebę wykonania wyroku oraz nie zawarł wskazówek dla ustawodawcy w tym zakresie.

Marcin Olszówka
Dyrektor
Departamentu Prawa Konstytucyjnego i
Administracyjnego
w Rządowym Centrum Legislacji

/-podpisano bezpiecznym podpisem elektronicznym
weryfikowanym przy pomocy ważnego
kwalifikowanego certyfikatu/